

טעמו ורואו

רעיון על הפרשה מאת הרב בועז שלום שליט"א

גיליון 16 | פרשת אחרי מות וקדושים - אל אמונה ואין עוול

פרשת השבוע, פרשת אחרי מות קדושים. אנחנו נדבר על פרשת קדושים.

הפסוק אומר: "לא תעשו עוול במשפט".

הצער והייסורים הם לטובתנו

אומר ספר חסידים, ממידותיו של הבורא יתברך שהקדוש ברוך הוא מביא ייסורים על האדם לטובתו. הייסורים לעולם באים לטובה. אין מציאות שכן אדם סובל והמגמה היא רעה, אין רע יורד מן השמים. אין לנו כל ספק בזה, אנו מאמינים באמונה שלמה שהקדוש ברוך הוא גובה חובו על ידי הייסורים. אדם יש לו חטאים, יש לו עוונות, הוא צריך להזדכך מהם, ולכן יש לו ייסורים, זאת אחת הסיבות, יש עוד סיבות לייסורים. האדם מזדכך בעולם הזה ועל ידי כך יש לו לאחר מכן את השכר בעולם הבא.

מובא בספר ויען יוסף בשם רבי משה שפירא מבלנדוב, שפעם אחת הרבנית של הרב מנשכיו, חלתה. היא ביקשה מבעלה שיתפלל עליה שתתרפא, אך זה לא הועיל. עדיין החולי הלך והתגבר, ושום דבר לא השתנה לטובה. ואז היא נכנסה אליו בתרעומת ואמרה לו, הרב! באים אליך חולים מסוכנים במצבים הכי קשים, ואת כולם אתה מוציא מהצרות שלהם. תפילות, ברכות, ישועות, אתה איש אלוקים קדוש. רק לי אתה לא יכול לעזור? אשתך עכשיו סובלת, למה אותי אתה לא מוציא מהחולי שלי?

מה הכריע את הכף?

אמר לה הרב, תשמעי, פעם הייתי בעליית נשמה, שקעתי במחשבה עמוקה, ודימיתי שאני עולה לשמיים. ואז ראיתי שהגיע אדם לפני בית דין של מעלה, וביקשו בבית דין של מעלה על האדם הזה מליצי יושר, בעלי זכות. אבל כנראה שהוא היה אדם קצת בעייתי ולא הגיע אף מלאך להליץ זכות בעדו. אף אחד לא בא להגיד עליו דבר טוב. מבקשים עוד פעם ועוד פעם, אין אף אחד. ואז אמרו טוב, אין בעלי זכות, האם יש בעלי חובה? אלה ברוך השם באו הרבה... ומעמיסים על הכף ומעמיסים ומעמיסים. ואז אני שומע בבית דין של מעלה שאומרים, אולי בכל זאת יש מישהו שירצה ללמד עליו זכות? אולי יש איזה מלאך שיש לו איזה משהו טוב להגיד בעדו? ואז ראיתי איזה מלאך שמגיע, איזשהו מלאך צולע, מלאך ככה חצי נכה, והוא מגיע ושם איזו חבילה על כף המאזניים השנייה, וזה הכריע את כל הכף לצד השני. הכף הראשונה שהייתה מלאה בכל העבירות והמעשים הרעים שלו עלתה למעלה, החבילה הזו הכריעה את הכל. ואז שאלתי, מה זה? מה הוא שם כאן? אמרו לי הוא שם כאן את צער הייסורים והסבל שהיהודי הזה סבל בחייו. זה הכריע את הכל!

איך כל אדם מקיים מצות 'לא תעשו עוול במשפט'?

שואל הרב בעל תולדות יעקב יוסף, הרי כל התרי"ג מצוות ניתנו לכלל העם. אבל המצוה של 'לא תעשו עוול במשפט', נראה לכאורה שהיא לא נוגעת אלינו. אני לא דיין, אני לא שופט, לא מגיעים אליי אנשים למשפט שצריך להזהיר אותי שֶׁאֶמְנַע מהעוול. איך זה נוגע לכל אדם ואדם מישראל? הרי כל אדם מישראל צריך להשלים את כל התרי"ג מצוות! אמנם השאלה הזאת יכולה להישאל גם כן בנוגע למצוות הכהנים ועוד מצוות. אבל בנוגע למצווה הזאת, יש לנו תשובה נפרדת, אז בואו ותשמעו.

תשלום שכר על עבודה נקרא חסד?

כתוב בספר חסידים על הפסוק: "וְלֹךְ הַשֵּׁם חֶסֶד", כי אתה תשלם לאיש כמעשהו". המשמעות היא שמה שהקדוש ברוך הוא משלם לנו לפי מעשינו זה חסד השם. וזה דבר פלא! תארו לעצמכם שהבוס בסוף החודש יבוא ויגיד לך, תשמע, אני שמעתי על המצב שלך, אני רוצה לעשות איתך חסד, בוא, אתה עבדת עכשיו 30 יום, מגיע לך משכורת 8,000 שקלים, הנה בוא, אני רוצה לשלם לך. חסד אדוני? חסד אני אקח מקופת העיר. ממך אני לוקח את הכסף שאתה חייב לי, אני עבדתי פה 30 יום! אתה עושה איתי חסדים? באתי לעבוד פה כדי לא להזדקק לחסדים! אתה אתה עושה לי טובה? אתה עושה איתי חסד? אתה נותן לי משכורת בסוף החודש! עבדתי בשביל זה! איזה מין חסד זה?

מה זה אם כן לך השם חסד? השם הוא בעל חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. אתה משלם לאדם על פי המעשים שלו, אם התשלום הוא על פי המעשים שלו - זה לא חסד. אם היה כתוב אתה תשלם לאיש מעבר למעשהו, זה ודאי חסד גדול. אבל אם השם משלם לאיש כמעשהו, איפה פה החסד? כך שואל בספר חסידים.

אמר לה הרב, תראי, את הרי בעלת מעלה. את הרי יודעת מה הם כוחם של הייסורים. את הרי מבניה שכדאי לאדם להתיישר פה בעולם הזה, ואיזו הצלה יש לו מזה לעולם הבא. אני יכול להתפלל גם עליך ולהסיר את זה ממך, אבל השאלה, האם זה מה שטוב לך? אנשים אחרים לא מבינים את זה, אז הם צריכים שיתפללו בעדם, והם צריכים שיסירו מהם את הייסורים. אבל את הרי יודעת להעריך מה הם ייסורים. האם את רוצה שאני אעשה את זה בשבילך? אמרה לו אשתו, לא, כבוד הרב. לא לא, זה בסדר, תשאיר את הייסורים. אני אסבול את הייסורים בדומייה, זה הזיכור, זה הדבר הטוב ביותר.

הקב"ה לוקח את מה שנתן ומחשיב זאת כתשלום

אם כן אין ספק שהקדוש ברוך הוא מביא על האדם ייסורים לטובתו, כדי לגבות את חובו. אמר רב חסדא, מאי דכתיב הודו להשם כי טוב? הודו להשם שגובה חובתו של אדם בטובתו. הקדוש ברוך הוא גובה את החוב של האדם מהטובות שיש לו לאדם. מה פירוש הדבר? הגמרא מביאה, עשיר בשורו, עני בשיו, יתום בביצתו, אלמנה בתרנגולתה. פירושו של דבר, איך הקדוש ברוך הוא מגן על האדם? מאבד ממנו את ממונו. העני, מה יש לקחת ממנו? ביצה. הוא מחזיק ביצה ביד ופתאום הביצה נפלה ונשברה. לנו זה לא משנה כלום. אבל העני, שעל הביצה הזאת כבר מתכנן יומיים, ופתאום נשברה לו הביצה והלכה לו הארוחה, איזה צער יש לו. הקדוש ברוך הוא גובה מהעני את חובו בביצה הזאת. זה מה שאנחנו אומרים כי לעולם חסדו. במה הקדוש ברוך הוא עושה חסד עם האדם? שהוא גובה את החוב ב"כי טוב", בטוב שיש לך. וכל אחד לפי הטוב שיש לו, מזה הקדוש ברוך הוא גובה. כי אם לא, חס ושלום היה צריך לפגוע בנפשות, כי הרי צריך לגבות את החוב! חס ושלום אדם היה נופל למשכב, ופתאום מגלים לו כל מיני מחלות שהשם יצילנו. אבל הקדוש ברוך הוא לא גובה בזה, הוא גובה מהממון של אותו אדם.

מידך נתנו לך

שימו לב, כשאנחנו נרצה לבדוק של מי הממון הזה באמת, האם הממון שלנו הוא שלנו? הרי הקדוש ברוך הוא קונה הכל. כל הממון שיש בעולם, כולו של הקדוש ברוך הוא. איך כתוב בפסוק: כי ממך הכל, ומידך נתנו לך. כשאני נותן לקדוש ברוך הוא, משל מי אני נותן? משל הקדוש ברוך הוא. יש לי משהו? משהו מאיתנו יש לו פה איזה קניין? יש לו פה משהו שהוא יכול להגיד זה שלי מבלעדי הקדוש ברוך הוא? הכל שייך לקדוש ברוך הוא. יוצא אם כן שכל מה שיש לנו, ניתן לנו בהשאלה, זה לא באמת שלנו!

עכשיו תגידו לי, אם אדם ירצה בדבר כזה לפרוע חובו, שייך לפרוע חובו בזה? בואו רגע נחשוב. ילד שלך בן 20 גר אצלך בבית, הילד חייב לך 2,000 שקלים, ויום אחד הוא אומר לך אבא, די, אני לא רוצה לסחוב את החוב הזה עוד כל כך הרבה זמן. אני עושה חשבון, יש לי מיטה בחדר שהיא שווה בערך 2,000 שקלים. אבא, קח את המיטה שזה יהיה פירעון החוב.

אתה מתחיל לגחך, אתה אומר לו מתי קנית אותה? אדוני, זה שיש לך חדר, זה ממני! אני נתתי לך מקום לגור, דאגתי לך למיטה, דאגתי לך לארון, אני מפרנס אותך. ואתה בא עכשיו לשלם לי עם המיטה שאני נתתי לך לישון עליה? בזה אתה פורע את החובות שלך?

אתם מבינים שזה מגוחך. אבל זה בעצם מה שקורה איתנו עם הקדוש ברוך הוא. הביצה של העני, התרנגולת של האלמנה, הנכסים שיש לנו, הרי הסברנו שזה לא שלנו. הכל של הקדוש ברוך הוא. מה עושה האדם? אומר ריבונו של עולם, יש לי חוב אצלך, הנה, בוא תיקח, קח את הרכב. הפח נשבר ואנחנו נמלטנו. לפעמים יש תאונת דרכים, הלך האוטו, אין לו ביטוח. הפח [של הרכב] נשבר ואנחנו נמלטנו... יש לנו בזה הצלה. זאת אומרת, הקדוש ברוך הוא עשה איתנו טובה, ולקח

רק את האוטו ולא פגע בנו עצמנו. רגע, אבל אדוני, האוטו הוא לא שלך. הכל של הקדוש ברוך הוא. אז אם כן, איך הקדוש ברוך הוא כביכול פורע את החוב ממהו ששייך לו? מה שילמנו? לא שילמנו כלום! כי הרי כל הממון שיש לנו, הוא של הקדוש ברוך הוא.

הקב"ה מחשיב לנו את הממון כשלנו

על זה אומר הפסוק, לך השם חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. מה זה כמעשהו? אומר הקדוש ברוך הוא, אני מחשיב לך את הממון כאילו מעשה שלך. כאילו את הממון אתה יצרת, כאילו הוא לא שייך לי. ואז אני גובה ממך את הממון הזה ובזה מכפר עליך.

חסד עושה איתנו הקדוש ברוך הוא, שהוא מחשיב את הממון שלו, של השם יתברך, כאילו הוא שלנו. לך השם חסד, כי אתה תשלם, תיפרע מן האדם, במה? בממון שאתה נתת לו. זה חסד גמור. השם נפרע מאיתנו בממון שלו. הקדוש ברוך הוא יכול להגיד, אדוני, אני נפרע ממך בעצמך, אבל הקדוש ברוך הוא עושה איתנו חסד. איך? כי אתה תשלם לאיש כמעשהו.

באותה מידה זה גם בקבלת השכר. בואו תחשבו, אדם בא לקדוש ברוך הוא ואומר ריבונו של עולם, מגיע לי שכר. על מה מגיע לך שכר? קיימתי מצוות. אומר הקדוש ברוך הוא, איך קיימתי מצוות? עונה לו האדם, מה זאת אומרת? אני הנחתי תפילין. שואל הקדוש ברוך הוא, רגע, של מי הגוף? הוא שלך? הרי אם אני רוצה אני לוקח אותו ברגע. הגוף הוא שלי! אומר הקדוש ברוך הוא, אתה שם לב, אתה קיימתי מצוות בגוף שלי, ואתה עכשיו בא לבקש ממני שכר?

הדבר דומה לבן אדם שיש לו מכונה שמדפיסה דולרים, ובא אדם אחר ומדפיס דולרים במכונה, ורוצה לקחת אותם הביתה. אדוני, המכונה שייכת לי, והדולרים שמודפסים הם שלי! גם כאן, האדם הולך מקיים מצוות במה? בגוף של הקדוש ברוך הוא, הכל שייך לו, התפילין של הקדוש ברוך הוא, הגוף של הקדוש ברוך הוא, הנשמה של הכל של הקדוש ברוך הוא. בן אדם מקיים בזה מצוות, ואחרי זה עוד דורש שכר? אז תגידו לי, זה לא חסד שהקדוש ברוך הוא נותן לנו שכר? כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. אומר הקדוש ברוך הוא, אני מחשיב לך את כל מה שעשית בנכסים שלי, כאילו זה שלך. כאילו עשית את זה בגוף שלך, בכסף שלך, כאילו הכל שייך לך. הוא משלם לנו שכר כאילו קיימנו הכל משלנו, וכשצריך להיפרע מאיתנו, הקדוש ברוך הוא נוטל מאיתנו את הכסף שהוא נתן לנו, כדי שעל ידי זה הוא יכפר לנו על העוונות. כאילו שהכסף שלנו.

ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך

אומר התולדות יעקב יוסף, מתי אנחנו אומרים שזה נחשב באמת של האדם, והקדוש ברוך הוא נפרע ממנו בזה? כאשר בן אדם מקבל עליו את הדין בשמחה. הוא מביא בשם רבינו ידעיה הפניני, בספרו מבחר הפנינים, אמרו לחכם, למה אין אנחנו רואים עליך סימן דאגה? אתה ברוך השם רגוע תמיד. אף פעם לא רואים אותך מוטרד או דואג. אומר להם החכם, מפני שלא קניתי דבר ופקדתי (כלומר שאח"כ הוא נפקד, נחסר ממני) ודאגתי עליו. כי אין לי שום דבר.

אולי אני אספר משל כדי שנבין. היה מלך שבתו חלתה ונכנסה לדכאון. ואמרו לו הרופאים, שאם היא תלבש בגד שלבש אותו בן אדם מאושר, זה יכול להוציא אותה מהדיכאון שלה. הלכו עבדי המלך לחפש בממלכה אדם מאושר. כל אחד שפגשו שאלו אותו, האם אתה מאושר? וכל אחד ענה לא, כל אחד עם הפעקלך שלו וכל אחד עם הבעיות שלו. לזה יש בעיה עם הבוס, ולזה יש בעיה עם הילדים, ולזה בעיה עם הפרנסה, ולזה בעיה בבית, בקיצור, מתברר שאין בן אדם מאושר. הם עוברים עיירות, ערים, דרכים, ולא מוצאים בן אדם מאושר. יום אחד הם רואים איזשהו בחור צעיר, יושב לו ככה

עושים אתך חסד ואתה מתלונן?

אומר הרב משקובסקי, ניגשתי לרב שטיינמן. אמרתי לו הרב, האברך שואל שאלה, מה רוצים ממנו? מה רוצים ממנו? ואז אומר לי הרב שטיינמן, תראה מה זה, כמה חסדים הקדוש ברוך הוא עושה עם האדם, והוא עוד בא לקדוש ברוך הוא בטרוניה. הוא עוד בא בתלונות. שימו לב למבט של גדול בישראל, הוא אומר לו תבין, האדם הזה משמים מגיע לו עונש. איננו יודעים חשבונות שמייים, איננו יודעים על מה, אבל מגיע לו. וכתוב שאין בעל הנפשות נוגע בנפשות תחילה, אז צריך לפגוע בו בממון. דע עקא, שלאדם הזה אין ממון בכלל. אין לו דירה, אין לו נכסים, אין לו כלום. אז במה הקדוש ברוך הוא יצטרך לפגוע בו? בגוף. זאת אומרת חס ושלום יקבל חולי הוא, או האישה, או הילדים.

אבל הקדוש ברוך הוא לא רוצה את זה. מה עושה הקדוש ברוך הוא? אומר הקדוש ברוך הוא אל תדאג, אני אפתור לך את הבעיה. הקדוש ברוך הוא נותן לו ממון. עכשיו יש לו ממון, הקדוש ברוך הוא לוקח לו אותו. אומר הקדוש ברוך הוא, הנה, פרעתי ממך את החוב. אומר הרב שטיינמן, תראה כמה חסדים הקדוש ברוך הוא עושה עם האדם, והאדם עוד בא בטרוניה לקדוש ברוך הוא למה לקחו לי. אדוני, זה כדי להציל אותך. בשביל להציל אותך, הקדוש ברוך הוא נתן לך ממון ולקח אותו. הנה, הצער הזה מספיק. אתה עוד מתלונן למה לקחו לך?

תראו איזה מבט חדשני על המציאות. תתבונן, הקדוש ברוך הוא עושה אתך חסד כשהוא נפרע מהממון שלך, ולפעמים אפילו נתן לך ממון רק כדי להיפרע ממך על ידי זה, כדי שיהיה לך בזה כפרה. כאשר אדם מסתכל על המציאות מזווית כזו, המבט שלו הוא מבט שונה לחלוטין. האדם לא בא בטרוניה לקדוש ברוך הוא, לא מסתכל על מה שקורה לו כאילו משהו רצה לעשות לו רע, אלא אדרבה, הקדוש ברוך הוא חפץ להיטיב לך. וכיוון שכך, לקח ממך את הממון שנתן לך, והיה נראה לך שהנה, איבדו לי את הרווחים שלי. אדוני, לא איבדו לך את הרווחים שלך, נתנו לך רווחים כדי להיפרע מהם.

זכה בלוטו והחזיר את הכסף

היה מעשה ביהודי שקראו לו ר' בערל כהן. יהודי שגר בקריית צאנו בבנתניה, ופעם הוא זכה בלוטו בסכום אדיר, סכום אגדי. ואחרי זמן קצר, שלחו להודיע לו, מצטערים, זה טעות, זה לא אתה, זה לא היה המספר שלך. התברר שטעות. היה כבר סיפור פעם עם אדם כזה, שכשאמרו לו שזה טעות, הוא מיהר למשוך את הכסף, אחרי זה היו משפטים, דיונים, היה סיפור שלם עם העניין. אבל אצלו, מיד כשאמרו לו שחלה טעות, הוא אמר, אין שום בעיה. עשה העברה לחשבון שלהם והכל נגמר, בלי שום דין ודברים.

אנשים שראו את זה, מאוד התפעלו ממנו. אמרו, תשמע, בן אדם בכזאת קלות נפרד מסכום גדול של כסף? הודיעו לי שזכית, ופתאום עכשיו מבטלים את זה, ואני צריך את הכסף הזה, איך? איך מגיעים לכזאת דרגה? הוא אמר להם את היסוד שאמרנו עכשיו. הוא אמר, תראו, כתוב שאדם שהקדוש ברוך הוא נוטל ממנו את הממון שלו, הוא נפדהבזה ממייתה. דמים תמורת דמים. כשאדם מאבד דמים כאן בעולם הזה, יש אדם שבשבילו להוציא דמים, להוציא כסף מהכיס, זה יציאת נשמה, כפשוטו. אז הקדוש ברוך הוא לוקח דמים, וזה תמורת דמים, זה תמורת הנפש של האדם.

הוא אומר, תראה, הקדוש ברוך הוא נתן לי פה דמים שלא היו לי, ולקח אותם כדי לכפר עלי. אז יש לי מקום להתלונן? הכסף הזה לא היה אמור להגיע אלי. הוא הגיע אלי רק כדי לקחת אותו ממני, כדי שבצער הזה תהיה כפרה לנפשי. אז תגידו, אני צריך להתלונן? אדרבה, אני עוד צריך להודות לקדוש ברוך הוא על זה שהוא עשה את זה בצורה הזאת, כיוון שבכך יש לי פירעון למה שמגיע לי על פי

מתחת לעץ, ומנגן לו בחליל, ולידו רועים צאן, והבן אדם עושה רושם שהוא מבסוט מהחיים. אמרו לעצמם, אה, הנה, נראה שמצאנו את האדם המבוקש. הם שואלים אותו, תגיד, אתה מאושר? אומר להם הבחור, אין מאושר ממני!

אני מאושר כי אין לי חולצה

האם אתה מוכן לעשות טובה למלך? בוודאי, בשמחה. איזה טובה? את החולצה שלך, אתה מוכן לתת למלך? אמר להם, אתם רואים עלי חולצה? אמרו לו לא. הוא אומר להם אתם יודעים למה אני מאושר? כי אין לי חולצה... אם היה לי חולצה הייתי צריך לדאוג לה, לכבס אותה, לדאוג שהיא לא תיקרע. רבותי, קניינים גשמיים לא הופכים בן אדם למאושר. הם מטרדים אותו, אבל לא הופכים אותו להיות מאושר. אם אני מאושר, זה כי אין לי חולצה, אין לי כלום, לכן אני מאושר. זה מה שאומר החכם, שאלו אותו למה לא רואים עליך סימן דאגה? אמר להם מפני שלא קניתי דבר ופקדתי ודאגתי עליו. ברגע שאני אתחיל לקנות משהו, לדאוג לו, פה יתחילו הטרדות.

האם יש ויכוח על כך? משהו ירצה להתווכח על הנקודה הזאת שאנחנו רגועים הרבה יותר מהעשירים הגדולים? יש ויכוח בעניין הזה? יש לנו שלווה נפש הרבה יותר מהעשירים הגדולים. האנשים שכל הזמן חיים את הכסף, וכל הזמן בודקים מה קרה עכשיו? ופתאום המניה שם ירדה, ופתאום היא עלתה, ועכשיו הוא צריך לקנות משם ולמכור פה. אז מנוחה אין לו! אומר החכם, אני אין לי דאגות! למה אין לי דאגות? כי אין לי ממון, וממילא אני לא אמור לדאוג בגלל שום דבר.

אז אם כל מה שנמצא אצלי זה פיקדון, השם נתן והשם לקח, אז גם אם איבדתי משהו, לא קרה שום דבר. כשמישהו בא לאסוף את הפיקדון שלו, אתה לא כועס עליו, זה הפיקדון שלו. לקחו ממך משהו שהוא באמת לא שייך לך.

מה הקב"ה רוצה ממני?

והאמת שזה עוד הרבה יותר מזה. אנחנו אומרים, הכל טוב ויפה אבל בסופו של דבר הקדוש ברוך הוא לקח מאיתנו משהו שהוא נתן לנו, וזה לא ממש נעים לנו...

תשמעו סיפור, מעשה שהיה. פעם הגיע אברך לרב משקובסקי, והתחיל לתנות בפניו את צרתו. הוא מספר לרב, תראה, לפני תקופה התברר לי שקרוב עשיר בחוץ לארץ נפטר והשאיר לי ירושה גדולה, לצורך הענין מיליון שקלים.

והוא מספר, אמרתי לעצמי, אני אקח סכום כסף מסוים, כמעט את כל הסכום, נגיד 90%, ואשקיע אותו באיזו השקעה בחוץ לארץ, כדי שמהרווחים אני אוכל לשבת ללמוד בשקט, ולא אצטרך להטריד את עצמי במלאכה או במקורות פרנסה. וסכום מסוים השארתי בבית בשביל הוצאות וכל מיני דברים שאני צריך. הוא מספר שחלפה תקופה לא ארוכה, כנראה זה היה בזמן משבר הנדל"ן בחוץ לארץ. בקיצור, ה-900 אלף שקלים נמחקו. לא נשאר מהם כלום!

ואם לא די בזה, תקופה קצרה לאחר מכן היתה לו פריצה בבית וגנבו גם את הכסף שהוא השאיר בבית. בקיצור, הוא יצא נקי לחלוטין מנכסיו. והוא פונה לרב מיישקובסקי בכאב גדול, תגיד לי מה הקדוש ברוך הוא רוצה ממני? מה הוא רוצה ממני? הרי אני אברך, אני לא חיפשתי לעשות עושר, לא חיפשתי עולם הזה, אני רוצה רק ללמוד בשקט. למה הקדוש ברוך הוא עושה לי את זה? אמר לו הרב, טוב, אני לא יכול להיות נציג של הקדוש ברוך הוא, אבל יש כאלה שהם באמת נציגים שלו, בוא ניגש אליהם.

מידת הדין. יוצא אם כן, שלא היה לי פה שום הפסד, אלא אדרבה, נתנו לי ממון כדי שעל ידי הממון הזה הקדוש ברוך הוא יפרע ממני.

ה' נותן לי עושר כדי להפרע ממני על רעתי

וזה מה שכתוב, יש עושר שמור לבעליו לרעתו. לפעמים יש מציאות שהקדוש ברוך הוא נותן לאדם עושר. מה המגמה של אותו עושר? לרעתו. למצב שבו הקדוש ברוך הוא צריך להיפרע ממך על רעתו, ואז הוא לוקח ממנו את העושר הזה. העושר הזה שמור לך לטובה. מתי? אם השם צריך להיפרע ממך על רעתך, הוא נוטל ממך את העושר הזה ובוז הוא נפרע ממך. שימו לב, זה פירוש חדשני בפסוק, זה לא הפשט. לפעמים נותנים לכן אדם עושר כדי ליטול את אותו העושר, ועל ידי זה מסירים ממנו את אותה רעה שמגיעה לו. העושר הזה מהווה כפרה עליו. אז גם דבר שנראה לאדם כעונש, זכית במשהו ואיבדתי אותו, אומרים לך, אדוני, אל תתלונן למה הקב"ה לקח ממך את מה שזכית. כל מה שזכית זה חסד מאת השם כדי שעל ידי כן יוכל הקדוש ברוך הוא לכפר לך ע"י שיקח ממך את הממון.

אל תאשים את הקב"ה בעוול

אחרי שהבננו את היסוד הזה, נחזור למה ששאלנו בהתחלה. שאלנו איך כל יהודי יכול לקיים את המצוה של לא תעשו עוול במשפט? ממתי אני דיין? ממתי אני שופט, שדורשים ממני אל תעשה עוול במשפט? איפה הציזיון כאן לכל אחד מאיתנו?

אומר בעל התולדות יעקב יוסף, כאשר הקדוש ברוך הוא משפיע עליך שפע, ולאחר מכן נוטל את אותו שפע, אל תראה פנים עצובות כאילו חס ושלום נעשה לך עוול ומשפט מעוקל מלמעלה, כי הלא הכל שלו, ולכן תהיה בשמחה כמו ששמחת בקבלת אותו השפע. וזה מה שכתוב בפסוק: לא תעשו עוול במשפט, אל תטען, הקדוש ברוך הוא עושה איתי עוול במשפט. שהרי משפטי השם אמת, צדקו יחדיו. הקדוש ברוך הוא אל אמונה ואין עוול. אל תטפול עליו אשמת עוול. לא תעשו עוול במשפט. אל תבוא ותטען, מדוע הקדוש ברוך הוא נוטל ממני את ממוני? הוא עושה איתי עוול. אומר לך, לא, זה לטובתך, זה חסד שהקב"ה עושה אתך, הקדוש ברוך הוא נתן לך זכייה כדי שלאחר מכן יטול אותה ועל ידי זה תהיה לך כפרה.

גם את הקב"ה תדון לכף זכות

וזה קשור גם כן למה שכתוב בפרשה שלנו, בצדק תשפוט עמיתך. בצדק תשפוט עמיתך זה אומר לדון את חברו לכף זכות. אבל אומרים המפרשים, שעמיתך, הכוונה גם כן על הקדוש ברוך הוא. הקדוש ברוך הוא נקרא רעך. כך לשון המקרא: "רעך ורע אביך אל תעזוב". והתורה אומרת בצדק תשפוט עמיתך. תתבונן במשפטי השם, ותראה שהם צדק, תראה שהם חסד השם. אל תבוא ותטען, ריבונו של עולם, למה לקחת לי? אומרת לך התורה תראה איזה חסד השם עשה איתך שבכלל נתן לך, ותראה איזה חסד הקדוש ברוך הוא עשה איתך שהוא לקח ממך ממון שהוא בעצם שלו. הממון בכלל לא שייך לנו, כמו שהסברנו. אז זה עצמו חסד.

אם באה עליך מידת הדין, יש מצוות עשה להצדיק עליך את הדין. בצדק תשפוט עמיתך, תשפוט את הקדוש ברוך הוא, שכל מה שהוא עשה לך זה חסד, כל מה שהוא עשה לך זה לטובה. אל תנסה לחפש גנות במעשים של הקדוש ברוך הוא, ואז אתה תהיה שלם עם כל מעשי השם. וזה מה שכתוב: בצדק תשפוט עמיתך; לא תעשו עוול במשפט.

מי אמר שזה רע?

רבי נח ויינברג זכר צדיק לברכה, היה מספר את המעשה הבא שמובא בספר נאה דורש. מעשה באדם שכל מה שהיה עובר עליו, היה מפרש בצורה שונה ממה שנראה לעין. כאשר היה קורה לו דבר רע, היה

אומר, מי אמר שזה רע? אולי זה טוב. כאשר היה קורה לו דבר טוב, היה אומר מי אמר שזה טוב? אולי הדבר הזה הוא לרעתי.

לזקן הזה היה סוס מיוחד במינו שממנו הייתה פרנסתו, ובאמת פרנסתו הייתה מצויה בריח. באחד הימים הסוס שלו נעלם. אמרו לו: ראית איזה צרה? נעלם לך הסוס, וכעת אין לך פרנסה! אמר להם: מי אמר שזה רע? אבל אין לך פרנסה! מי אמר שזה רע? אתה רואה את זה רע, אבל לא בהכרח שזה רע. אנשים אמרו: תראה, מסכן האדם הזה, כנראה שעבר עליו משהו קשה, ומשהו השתבש אצלו.

בינתיים, הסוס הלך אל היערות והכיר שם סוסים נוספים. אבל בשלב מסוים הוא קלט שאין לו את האבוס, ששם הכל מוכן, הכל מסודר, היו לו ארוחות סדירות. כעת הוא צריך לחפש איפה לאכול. אומנם יש שם הרבה סוסים, וזה נחמד לחיות בחיק הטבע, יש חופש, אבל אין אוכל! אז הוא החליט לחזור בחזרה לאורווה, וכדי שלא ישעמם לו, הביא איתו גם חלק מהחב"ה... הוא אמר לחבריו הסוסים: תראו איך כל אחד מכם נראה צנום, מחפש תמיד מה לאכול. איפה שאני נמצא, יסדרו לכם ארוחות קבועות. הם מגיעים, ואז הבן אדם פתאום מגלה באורווה עשרה סוסים.

אמרו לו: ראית? הסוס שלך הלך להביא חברים, איזה יופי. אתה רואה כמה הקדוש ברוך הוא דאג לך? תראה כמה טוב. אמר להם: מי אמר שזה טוב? תמהו האנשים, קודם כשזה היה רע, הוא אמר מי אמר שזה רע. עכשיו כשזה טוב, הוא אומר מי אמר שזה טוב? טוב, אחרי כמה ימים, הבן של אותו זקן החליט לעלות על אחד מהסוסים. לא צריך לספר לכם מה קורה לאדם שעולה על סוס לא מבוית. ואכן הסוס דהר בפראות והנער נפל מהסוס ואת הרגליים. התברר שהוא צדק, אכן, מי אמר שזה טוב, הסוסים האלה שהוא הביא. באו ואמרו לו: ראית איזו צרה? הרגליים של הבן שלך נשברו, ראית איזה רע?

אמר להם: מי אמר שזה רע? חשבו לעצמם, הבן אדם כבר השתבש. הבן שלו עם רגליים שבורות, והוא אומר לנו מי אמר שזה רע? חלפה עוד תקופה, והנה הגיעו חיילי הצאר לעיירה ההיא, והתחילו לאסוף את כל החב"ה הצעירים, כדי לגייס אותם לצבא. כשהגיעו לביתו של הזקן, ראו את הבן נכה, עם שתי רגליים שבורות, מגובסות, וכמובן שאותו לא לקחו. את כולם גייסו לצבא הצאר ניקולאי, שאתה לא יודע איך יוצאים משם חי או מת, ורק אותו לא לקחו. פתאום כולם הבינו מה שהוא אמר. נשברו רגליים, אתה מחליט שזה רע. מי אמר שזה רע? אולי זה דווקא פתח ההצלה.

האדם יראה לעיניים

אדם צריך להבין, שהראייה שלנו מצומצמת, הראייה שלנו מוגבלת. אתה רואה דבר ואתה חושב שאתה מבין, אתה לא מתחיל להבין! דע לך שהקדוש ברוך הוא יכול להפוך ברגע כל דבר. מציאות שחשבת שהיא לטובה, מתברר שהיא לחלוטין לא טובה. מציאות שחשבת שהיא גרועה, מתברר שדווקא משם פתח ההצלה. מי יכול להבין את מהלכי השם? אם כן איזה מקום יש לך להעביר ביקורת? לחשוב שעשו לי עוול במשפט? ועל כן אומרת התורה: לא תעשו עוול במשפט. אל תטפול על הקדוש ברוך הוא אשמת עוול, שהוא שפט אותך בעוול, עשה לך משהו שאינו צדק. כיון שאתה לא באמת מבין מה טוב לך. ועל כן, כשאתה רואה רע, לא בטוח שזה רע, וכשאתה רואה טוב, לא בטוח שזה טוב.

אתן לכם דוגמה. לאחר מלחמת ששת הימים קיבלנו הרבה שטחים, אה, כמה נפלא. הסתובבו שמה בעזה כמו טווסים. זהו, עכשיו הכל שלנו. מי היה מאמין שאנחנו נדמם שם? ובסופו של דבר נברח בצורה מבישה, וכל המקומות שלנו שאנחנו בנינו, נאלץ לעזוב שם את כל ולברוח ולחטוף משם גם טילים. הנה, חשבת, איזה יופי, ארץ ישראל השלמה. חשבת שקיבלת משהו. בסופו של דבר אתה רואה, שמה שראית באותו הזמן כטוב, לא בטוח שזה טוב, יכול לחלוף זמן לא

ארוך ופתאום תגלה עד כמה הדבר הזה היה לך לרע. ודבר אחר שחשבת שהיה בו נזק, שהיה בו צרה, שהיה נראה דבר גרוע, פתאום מתברר לך עד כמה טוב הדבר, עד כמה הקדוש ברוך הוא הביא בדבר הזה שפע. אז אל תתבונן על המציאות ותחשוב שאתה מבין.

צוחק מי שצוחק אחרון...

זה מתחבר גם כן לפרשה שלנו. שני השעירים של יום כיפור מטילים עליהם גורלות. גורל אחד לשם, וגורל אחד לעזאזל. השעיר שעלה עליו הגורל לעזאזל, מסתכל על השעיר של השם ואומר לו תשמע חביבי, אתה נשאר פה, תקוע, אותך עוד מעט ישחטו, גורל להשם. מה איתך? לי אמרו שיש טיול עוד מעט. אמרו לי שיוצאים לחיק הטבע, הולכים למדבר, אפילו מלווים אותי כמה אנשים. תשמע, זה אמור להיות נחמד. מה הוא לא יודע? שעוד מעט הוא יחטוף את הבעיטה, כן, גורל אחד לעזאזל. בעיטה אחישנה... לא היה מספיק להגיע לחצי ההר והוא מתפרק כולו. זאת אומרת, מה שאתה רואה כדבר כל כך גרוע, מה שנראה לך כצרה, הוא עולה קרבן. אדוני, הוא עלה קרבן להשם. אבל מה איתך? מושלך לעזאזל. חשבת, אני יוצא לטיול. אדוני, הטיול הזה יסתיים אחרת לחלוטין ממה שאתה חושב...

אותו הדבר יש בדיוק בענייני הקטורת. בכל שנה היו שלושה מנים יתרים. מה היה עושה איתם הכהן הגדול? מחזירן למכתשת, ומה לאחר מכן? הם השלושה מנים שאותם היו לוקחים ליום הכיפורים. המנים האחרים רואים, תראה, את המנים האלה לקחו ומה עושים איתם? שוב כותשים אותם הדק היטב היטב הדק. אלה מנים שנפרדו מהשאר והיו דכים אותם פעם נוספת. אבל מה בסופו של דבר? הם זכו להיות מוקטרים ביום הכיפורים.

זאת אומרת, לראות מציאות ולתת לה פרשנות, זה קוצר רואי, זה הסתכלות שהיא הסתכלות שטחית, הסתכלות שבה אתה לא רואה מטר קדימה. לכן נאמר: לא תעשו עוול במשפט. אומרת לנו התורה: דע לך, משפטי השם אמת צדקו יחדיו. כל מה שהשם עושה, זה לטובה. ואפילו כשהוא נפרע ממך בנטילת הממון, הוא עשה איתך חסד, אתה תשלם לאיש כמעשהו. אם זה יהיה המבט, החיים יהיו מאושרים, אנחנו לא נתלונן על שום דבר, כל מה שהשם יעשה אנחנו נודה לו, ואז באמת נראה את הטוב ונהיה ראויים לטוב, כי כשמודים, באמת ראויים לטוב. ואז הקדוש ברוך הוא ישפיע עלינו שפע, ברכה והצלחה, אמן ואמן.

ניתן לשמוע, לצפות ולהוריד שיעורים באתר של הרב - טעמו וראו,
ובקול הלשון, וכן בטלפון ישיר 073-2951306
מייל להרשמה לקבלת העלון שלחו הודעה למייל alontaamu@gmail.com